

MIÉRT NEM KELL SENKINEK A DIÁKHITEL 2?

Az új diákhitel nem népszerű a diákok között. Ennek oka részben a hitelektől való általános félelem. Ha részletesen utánaszámolunk a konstrukciónak, akkor sem rózsásabb a kép. A konstrukció jelenleg ismert részletei:

- csak tandíjra lehet fordítani,
- a diák által fizetendő kamat 2%, az e feletti részt az állam állja. A jelenlegi 8% körüli forrásköltség mellett ez azt jelenti, hogy a költségvetés 6% kamattámogatást nyújt;
- diploma után a jövedelem 4-12%-át kell törleszteni, az első két évben az aktuális minimálbér alapján,
- bármikor előtörleszthető.

A kamattámogatás a hitel teljes időszakára vonatkozik. Kevésbé ismert, hogy **a diák által fizetendő kamatot félévente állapítják meg**. A Diákhitel Központ tájékoztatása szerint ennél hosszabb időre nem lehet tudni, mennyi lesz a kamat. Vagyis az lehet akár 0%, de lehet 8% is. Szintén bizonytalan, hogy a diákhitel finanszírozása mennyibe kerül a Diákhitel Központnak, vagyis az említett jelenlegi 8%-nál drágábban vagy olcsóbban tudnak-e forráshoz jutni. Tehát változhat a diákhitel finanszírozási költsége és ennek a költségnek a megosztása a diák és a költségvetés között. A teljes finanszírozási költséget a pénzügyi folyamatok befolyásolják, míg a fizetendő kamat megosztását az állam.

Az alábbiakban a Diákhitel 2-t a **diákok és a költségvetés** szempontjából mutatjuk be.

DIÁKHITEL 2 A DIÁKOK SZEMSZÖGÉBŐL

A konstrukció lényegét nézzük egy számításon keresztül. A példánkban az alábbi feltételezésekkel éltünk:

Tandíj, éves	450 ezer forint
Diploma után 3. évben elért havi jövedelem (nettó)	300 ezer forint
Minimálbér az első két évben, havi	100 ezer forint
Jövedelem emelkedése, évi	3%
Hitel kamata	2%
Diákhitel Központ forrásköltsége	8%

A jelenlegi információk szerint a legtöbb szakon 200-250 ezer forint között lesz a tandíj egy szemeszterre, így éves átlagban 450 ezer forintos tandíjjal számoltunk. A diploma-szerzés után az első két évben a minimálbér alapján törleszt a diák, ezt 100 ezer forintban rögzítettük. A munkába állás 3. évétől 300 ezer forintos nettó jövedelemmel számoltunk.

Ez a jelenlegi tények alapján talán vitatható, hiszen 2012-ben a pályakezdő fizetések csak néhány esetben haladják meg a nettó 200 ezer forintot. Egyben felmerül a kérdés, hogy milyen remélt jövőbeli fizetések mellett racionális döntés az egyetemi diploma megszerzése.

Feltételezésünk szerint a fizetések évi 3%-kal fognak emelkedni. A Diákhitel Központ továbbra is 8%-on képes forráshoz jutni és ebből 2%-ot fizet a diák, 6%-ot a költségvetés.

A példánkban szereplő diák diploma után azonnal talál munkát, és 10 év alatt vissza akarja fizetni tartozását. Itt kell megjegyezni, hogy a minimálbér utáni törlesztő részletet munkaviszony hiányában is fizetni kell. Azt vizsgáljuk, hogy a fenti feltételek változása mellett a jövedelme hány százalékát kell törlesztésre fordítania, hogy a tartozása a 10. év végén nulla legyen.

Alapesetben az egyetem végére 2,3 millió forint tartozást halmoz fel. A tartozása az első, munkában eltöltött évtől csökken. A teljes törlesztéshez 10 éven keresztül a jövedelme 7,7%-át kell a hitelre fordítania, összesen 2,6 millió forintot. Emellett a költségvetés közel 1,2 millió forint kamattámogatást nyújt a hitelhez a 15 év alatt. (A számításokat összefoglaló táblázat a cikk végén található.)

Ezt követően nézzük, mi történik, ha változtatunk a feltételezéseinken. Az alábbi eseteket vizsgáljuk meg:

- kamatemelkedés a diplomázás után 2%-ról 6%-ra,
- magasabb fizetés diploma után, 300 ezer forint helyett 500 ezer forint,
- alacsonyabb fizetés diploma után, 300 ezer forint helyett 200 ezer forint,
- alacsonyabb éves béremelkedés, 3% helyett 1%.

Nem változtattunk a Diákhitel Központ forrásköltségén, azt végig 8%-ban fixáltuk. A végeredmény nagyon érzékeny a feltételezésekre.

	Alap	Magas kamat	Magas jövedelem	Alacsony jövedelem	Alacsony béremelés
Diploma után elért havi jövedelem	300 ezer forint	300 ezer forint	500 ezer forint	200 ezer forint	300 ezer forint
Jövedelem emelkedése	3%	3%	3%	3%	1%
Diákhitel kamata	2%	6%	2%	2%	2%
Törlesztés, millió forint	2,6	3,3	2,6	2,6	2,6
Törlesztés a jövedelem %-ban	7,7%	9,7%	4,8%	11,1%	8,2%
Állami kamattámogatás, millió forint	1,2	0,7	1,2	1,1	1,2

A jövedeleमारányos fizetési kötelezettség a **legérzékenyebben a diák által fizetendő kamat változására** reagál. Amennyiben a diplomaszerezés után 6%-ra emelkedik a fizetendő kamat és 2% marad az állami kamattámogatás, akkor az alapeset 7,7%-os jövedeleमारányos törlesztése helyett a magasabb kamat 9,7%-os jövedeleमारányos törlesztést jelent. Forintban számolva az eredeti, teljes futamidő alatt kifizetett 2,6 millió forint helyett 3,3 millió forintra emelkedik.

A többi esetben a visszafizetendő összeg érdemben nem tér el egymástól, azonban az eltérő jövedelempályák miatt a **jövedelem százalékában igen eltérő eredményeket kapunk**. 500 ezer forintos havi jövedelem esetében a törlesztési kötelezettség csak a jövedelem 4,8%-a. Ugyanez a törlesztési összeg 200 ezer forintos jövedelemnek már 11,1%-át emészti fel. Ha munkába állás után csak alacsony, 1%-os bérnövekedést sikerül elérni, akkor a jövedelem 8,2%-a megy el törlesztésre

Vagyis a konstrukciónak két fő kockázata van: az **önkéntesen változtatható hitelkamat**, valamint a **diploma után elérhető jövedelem**.

A hitelkamat megemelése – ami a jelenlegi szabályok szerint bármelyik félévben bekövetkezhet – eltolja a terheket a diákok és a költségvetés között. Ennek jelentős politikai ciklusa lehet. Elképzelhető, hogy a költségvetés egyes időszakokban átvállalja a teljes kamatterhet. Ez a jelenlegi ötletek között is szerepel (0%-os diákhitel). Amikor nincs szükség szavazat-optimalizációra, akkor ez az arány a diák terhére is változhat. Ez a kockázat a legnagyobb az egész konstrukcióban, hiszen alapvetően megváltoztatja a hitelfelvétel feltételeit. Egy olyan hitel, aminek a **kamata egy félév alatt akár négyszeresére emelkedhet**, felboríthat bármilyen pontosan átgondolt számítást.

A másik nagy kockázat a **jövőbeli jövedelmek** alakulása. Érdemes elgondolkodni, ki mit gondolt 2007-ben a 2012-es jövedelméről, és ebből mi valósult meg. Az egyetemet kezdőknek olyan mértékű előrelátásról kellene tanúbizonyítást tenni, amire valószínűleg nem képesek. Az elérhető jövedelem nagyban függ a gazdaság általános helyzetétől, de az 5 év alatt bekövetkező technológiai, iparági változásoktól is.

Összességében elmondható, hogy a Diákhitel 2 jelen formájában **egy ugrás a sötétbe**, mivel senki nem képes felelősen mérlegelni, hogy a saját esetében milyen kimenete lesz a hitelfelvételnek.

Így az 5 év eladósodás után munkába álló fiatalok jövedelmének 5-10%-a el fog menni az oktatásuk költségeire, amit 32-35 éves korukig fizetnek. Pont abban a periódusban, ami hagyományosan amúgy is eladósodással járó életszakasz, a lakásvásárlás, autóvásárlás, családalapítás miatt. Kérdéses, hogy egy ilyen mértékű törlesztési teher mennyiben módosítja a frissen diplomázottaknak életútját.

DIÁKHITEL 2 A KÖLTSÉGVETÉS SZEMSZÖGÉBŐL

Költségvetési szempontból a bevezetett rendszer igen kényelmes, inkább egy hosszú távú ígérvény, mint azonnali kiadás. Amennyiben abból indulunk ki, hogy éves szinten 30 ezer diák veszi igénybe a Diákhitel 2-t, akkor a felvett hitel az első évben 30 milliárd forint körül alakul, ez 30 ezer diák fejenként 450 ezer forintos eladósodása. Az igénybevevők száma ettől felfelé és lefelé is letérhet, arányosan módosítva a terheket. Ha minden tanévben 30 ezer egyetemista veszi igénybe a hitelt, akkor az első években a hitelállomány dinamikus növekedése várható. A számításaink során nem vettük figyelembe a tandíj esetleges emelkedését, ami elérheti az 5%-ot is, tovább gyorsítva az eladósodást. A harmadik évben lépi át az összes diákhitel 100 milliárd forintot, majd a tizedik évben az 500 milliárd forintos határt. Amennyiben mindenki visszafizeti 10 év alatt a tartozását, akkor **az állomány éves 30 ezer új belépővel kissé 600 milliárd forint alatt stabilizálódik**. Összehasonlításként a 2012 év végi lakossági hitelállomány 6800 milliárd forint, vagyis ez a konstrukció önmagában 8-9%-kal növelné az eladósodást.

A költségvetést a kamattámogatás a lassú állományépítés miatt a kezdeti években alig terheli. A kamattámogatás összege az első két évben 5 milliárd forint alatt marad, ez a 30 milliárd forint hitel központi költségvetésre jutó 6%-a, hiszen a 8%-os forrásköltségből 2%-ot a diák fizet. A negyedik évtől a költségvetési teher eléri a 12 milliárdot, majd 8 év múlva éves 35 milliárd forint körül stabilizálódik. A 600 milliárd forint körüli hitelállomány 2%-os kamatát a diákok, 6%-át pedig a költségvetés állja.

Újabb költségvetési konszolidáció keretében a költségvetési kiadás mérsékléséhez a kormánynak egyszerűen csökkentenie kell a kamattámogatást, vagyis több kamatkiadást terhelni a diákokra és kevesebbet a költségvetésre. Mint korábban bemutattuk ez az egyik legérzékenyebb pontja a konstrukciónak a diákokra nézve.

További kérdés, hogy a Diákhitel Központ honnan fog elegendő forrást bevonni a megugró hitelezéshez. 2011 végéig a DK 184 milliárd forint diákhitelt kezelt, ehhez jött még 60 milliárd forint tőkésített kamat. Vagyis 200-250 milliárd forint forrást kötött le a diákhitel. A Diákhitel 2. felfutásával évi 40-60 milliárd forint többlet forrás bevonására van szükség 5-8 éven keresztül, majd az állandóvá váló 600 milliárd forintos Diákhitel 2, plusz a fennálló vagy újonnan felvett Diákhitel 1 finanszírozásához szükséges forrásokat kell fedezni. Ez a fenti feltételezések **mellett 600-800 milliárd forint állandó forrás lekötését jelenti**. Összehasonlításképp: a háztartások állampapír állománya 2012 végére 1000 milliárd forint körül volt, vagyis a diákhitel igen jelentős forrásbevonást igényel.

A költségvetési hatást nagyban befolyásolja az is, hogy a Diákhitel Központ milyen kamat mellett tud forrásokat bevonni. Jelenleg a forrásköltség a kockázati prémiummal és működési prémiummal együtt 8% körül van. Az aránylag olcsó forrás részben Európai Beruházási Bankkal kötött hitel megállapodásnak köszönhető. Kérdés, hogy nagyobb hitelösszeget milyen feltételek mellett tudnak bevonni. Amennyiben csökkenteni tudják a for-

rásköltségeket, akkor a költségvetést terhelő összeg jelentősen mérséklődhet. Ugyanakkor a fordított kockázat is fennáll. Vagyis a költségvetés további kamatkockázatokat vállal magára az államadósság kamatkockázatán túl. Igaz, ezt bármikor továbbháríthatja a diákokra.

Összességében a Diákhitel 2. borzasztó kényelmes költségvetési szempontból. A költségvetés számára akár teljes kamattámogatás mellett is alig jelent terhet az első években. **Hosszabb távon pedig a megnövekedett, kényelmetlen terhek bármikor továbbháríthatók a diákokra, ha vállalja ennek politikai kockázatát.**

A Diákhitel 2. törlesztése az alap scenárió esetében

Évek	Hitelfelvét (ezer Ft)	Törlesztés (ezer Ft)	Havi jövedelem (ezer Ft)	Jövedelem emelkedése	Kamat	Tartozás (ezer Ft)	Ki nem fizetett kamat (ezer Ft)
1	450				2%	450	
2	450				2%	909	55
3	450				2%	1377	83
4	450				2%	1855	111
5	450				2%	2342	141
6		92	100	3%	2%	2296	138
7		93	101	3%	2%	2249	135
8		277	300	3%	2%	2017	121
9		285	309	3%	2%	1772	106
10		294	318	3%	2%	1513	91
11		303	328	3%	2%	1241	74
12		312	338	3%	2%	954	57
13		321	348	3%	2%	652	39
14		331	358	3%	2%	334	20
15		341	369	3%	2%	0	0

GKI GAZDASÁGKUTATÓ ZRT.

1092. Budapest, Ráday u. 42-44.
 Telefon: 06-1-318-1284
 E-mail: gki@gki.hu
 További információk: Kopik Tamás